

ПРОГРАМУВАННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ВІДНОСИН

С.М.Мигович, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Стаття присвячена проблемі розробки і реалізації форм та методів свідомого впливу на формування міжгалузевих відносин, де програма виступає як запланований механізм цього впливу. Акцентується увага на таких атрибутах: короткострокова пріоритетність (екстраординарність), системність, стратегічна спрямованість, які диктують необхідність методологічного переосмислення ролі державного регулювання аграрного сектора в контексті виправданості розгляду регулятивних процесів "допомоги" аграрному сектору.

Статья посвящена проблеме разработки и реализации форм и методов сознательного влияния на формирование межотраслевых отношений, где программа выступает как запланированный механизм этого влияния. Акцентируется внимание на таких атрибутах: краткосрочная приоритетность (экстраординарность), системность, стратегическая направленность, которые диктуют необходимость методологического переосмысления роли государственного регулирования аграрного сектора в контексте оправданности рассмотрения регулятивных процессов "помощи" аграрному сектору.

Вступ. На даному етапі агроекономічних досліджень загально-визнаним можна вважати той факт, що сукупність позитивних соціально-економічних атрибутів децентралізовано системи ціноутворення не є "безкоштовною" для суспільства: одним із проявів "витрат" ринкової системи є процес зниження добробуту товаровиробників у зв'язку з тенденцією до поглиблення нееквівалентності міжгалузевих відносин, що зумовлює необхідність регулювання механізмів міжгалузевого обміну.

Водночас, коли йдеться про регулювання міжгалузевих відносин як засіб розв'язання даної проблеми, необхідно усвідомлювати, що концепція регулювання сама по собі не розкриває конкретних механізмів впливу на суспільні рушійні сили, що призводить до проблемної ситуації.

Матеріал і методика досліджень. Важливість програмування міжгалузевих відносин висвітлена в наукових роботах вчених —

Саблука П.Т., Маліка М.Й., Валентинова В.Л. та інших. Але разом з тим дана тема не є достатньо розробленою. Для останніх десятиріч радянського періоду характерне посилення уваги до міжгалузевого управління, програмно-цільового підходу, розробки комплексних цільових програм, формування міжгалузевих комплексів та інших споріднених питань [1]. Загальною причиною появи таких пріоритетних напрямів економічних досліджень можна вважати об'єктивні тенденції зростання комплексного, системного характеру функціонування економіки, посилення взаємозалежності її складових, генерації численних опосередкованих цілей соціально-економічного розвитку, за якими дедалі складнішим стає утримувати чітке бачення стратегічної (генеральної) мети.

Програмування в загальному розумінні слід розглядати як засіб реалізації системного підходу до регулювання аграрних відносин, розвиток яких визначається поступально системним характером. Основи системності в даному випадку вбачаємо в наявності синергетичного результату. Стосовно міжгалузевих відносин, синергетична сутність програмування (програмного підходу) проявляється в орієнтації усіх структурних і функціональних складових системи регулювання на досягнення кінцевого результату [2]. Внаслідок цього міжгалузеві відносини мають характеризуватися такими пропорціями, щоб забезпечувати додаткові можливості для підвищення загальносистемного добробуту, які були б недоступні в рамках недостатньо обґрунтованих або збалансованих заходів щодо підтримки товаровиробників. Конкретно-історична детермінованість регулювання нееквівалентності зумовлює специфічну конкретну структуру заходів, які реалізуються з даною метою; ця структурність, якщо вона дійсно відповідає існуючим виробничим відносинам, лежить в основі синергетичної результативності програмування.

Результати досліджень. Виходячи з цього, програмування міжгалузевих відносин можна визначити як розробку і реалізацію форм та методів свідомого впливу на формування міжгалузевих відносин, програму — як запланований механізм цього впливу. Підкреслимо, що програма є базовою формою організації підтримки товаровиробників у розвинутих країнах, тобто підтримка здійснюєть-

ся не інакше, як в межах певних програм. Ефективна реалізація подібної підтримки вимагає ідентифікації тих концептуальних особливостей програм, які повинні характеризувати їх як оптимальний організаційний механізм регулювання. На нашу думку, до таких концептуальних складових належать: короткострокова пріоритетність (екстраординарність); системність; стратегічна спрямованість [3].

Екстраординарність, як принциповий атрибут програми, відображає той факт, що певна проблема не може бути ефективно розв'язана в рамках поточної ситуації. Організація програми свідчить про усвідомлення того факту, що існуючі важелі економічного впливу недостатні для забезпечення еквівалентних пропорцій міжгалузевого обміну. Поряд з цим, зміст програми визначається сутністю проблеми, що потребує розв'язання; формулюванню програми має передувати чітке визначення її цільового призначення. Короткострокова пріоритетність означає першочерговість ресурсного забезпечення. Виявлення проблеми як такої, що може призвести до негативних соціально-економічних наслідків і відповідних суспільних втрат, має супроводжуватися визнанням пріоритетності її розв'язання. В цьому є очевидний економічний сенс, оскільки попередження проблеми або її нейтралізація на попередній стадії потребують менше ресурсів, ніж її урегулювання на стадії зрілого негативу. Екстраординарність програми не слід розуміти надто звужено, як зумовлену екстремними обставинами; вона означає, що невжиття заходів на даному етапі обернеться більшими майбутніми витратами, ніж її урегулювання засобами поточної ресурсної бази.

Системність програми є вимогою, що забезпечує її всебічну інтеграцію до поточного організаційно-економічного механізму функціонування аграрного сектора. Очевидно, що такі атрибути, як екстраординарність і короткострокова пріоритетність характеризуються безумовним позитивом з точки зору невідкладності розв'язання новостворених проблем, водночас вони не розкривають зв'язку здійснення програми з тими сферами організаційно-економічного механізму, яких не торкнулася дана проблема. Системність програми має забезпечити, щоб відволікання ресурсів на її здійс-

нення не спричинило ще більших негативних наслідків, ніж та новостворена проблема, на врегулювання якої спрямовується програма. Через даний атрибут програма має сприяти підвищенню синергетичної результативності функціонування аграрного сектора, займаючи своє функціональне місце серед вже визначених форм і методів впливу. Екстраординарність програми, за умов недотримання атрибуту системності, спричиняла б поглиблення загальносистемної незбалансованості та нестабільності.

Стратегічна спрямованість програми також виконує компенсаційну роль щодо її екстраординарного характеру. Якщо системність передбачає гарантування узгодженості її змісту із структурою економічних відносин на даний момент часу (статичну узгодженість), то стратегічна спрямованість має забезпечувати відповідність програми кінцевій меті соціально-економічного розвитку аграрного сектора в тому формулюванні, яке офіційно зафіксоване в загальнодержавних програмно-політичних документах. Об'єктивна необхідність цього атрибуту зумовлюється строковим характером реалізації програми: адже за межами даного строку не зникає потреба підвищення соціально-економічного добробуту та реалізації зазначеної кінцевої мети.

Такі атрибути програмування міжгалузевих відносин, як системність і стратегічна спрямованість, диктують необхідність методологічного переосмислення ролі державного регулювання аграрного сектора в контексті виправданості розгляду регулятивних процесів як “допомоги” аграрному сектору. Безперечно, було б невиправдано заперечувати, що сукупність програм підтримки товаровиробників, безвідносно конкретних соціально-економічних умов їх реалізації, являють собою більш чи менш ефективну форму допомоги селу. З іншого боку, поняття допомоги характеризується негативним відтінком, пов'язаним із певною “несамостійністю” того, кому або чому треба допомагати. Необхідність допомоги ззовні свідчить про неспроможність розв'язати проблему власними силами.

У цьому зв'язку слід підкреслити, що останнім часом серед спеціалістів висловлюються думки про необов'язковність допомоги сільському господарству — достатньо лише створити умови для

повноцінного господарювання на основі еквівалентності міжгалузевго обміну. Концепція програмування міжгалузевих відносин набуває в цьому контексті особливого змісту, внаслідок очевидності різниці між програмуванням і допомогою. Враховуючи, що програмування — це системне явище, воно не може зводитися до будь-яких однобічних оцінок. Водночас його стратегічна природа забезпечує те, що короткострокові ефекти не заважають чітко бачити його спрямованості на одержання кінцевого результату.

Для чіткішого вираження суті політики програмування доцільно згадати, що в кожній системі наявна сукупність факторів і сил, що забезпечують її цілісність та об'єднують її складові в інтегральну єдність. У рамках цієї інтегральної єдності якісна визначеність складових системи трансформується: крім індивідуальної, вони набувають додаткової — системної — визначеності, яка переважає над індивідуальною, завдяки чому система продовжує існувати. Внутрішньосистемні взаємовідносини між складовими зумовлені їх функціонуванням як носіїв передусім системної якості; тоді як ці відносини поза рамками системи, якщо вони можуть мати місце, визначалися б індивідуальними якостями. Відповідно до цього, внутрішньосистемні відносини спрямовуються на реалізацію загальносистемних цілей, а позасистемні — індивідуальних цілей.

Висновок. Отже, програмування міжгалузевих відносин передбачає ідентифікацію, обґрунтування, утвердження і реалізацію загальносистемного інтересу шляхом загальносистемної перебудови механізму взаємодії між складовими. Очевидно, що цього не можна стверджувати стосовно поняття “допомоги аграрному сектору”, адже в цьому випадку виникає чітке уявлення про пріоритетне задоволення інтересів лише однієї складової системи. Тому “допомога” не є системною категорією; крім короткострокового ефекту в ній немає відображення стратегічної суті регулювання. Програмування, навпаки, пов'язано зі зміною правил гри в рамках системи в цілому, посиленням ролі системної якості відносно індивідуальної. В рамках програмування на перше місце висуваються лише інтереси системи, тоді як допомога характеризується

чітко вираженою індивідуальністю. Усвідомлення цих концептуальних відмінностей на рівні основних заінтересованих суспільних груп в аграрному політичному процесі дозволить перетворити політику допомоги в політику програмування, тобто піднести цю проблему на значно вищій щабель суспільного консенсусу та організаційного забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саблук П.Т., Малік М.Й., Валентинов В.Л. Формування міжгалузевих відносин: проблеми теорії та методології. – К.: ІАЕ, 2002. – 294 с.
2. Валентинов В.Л. Регулювання міжгалузевих відносин в системі аграрної політики. – ІАЕ, 2003. – 332 с. Економіка АПК, 2005, № 1.
3. Валентинов В.Л. Концептуальні аспекти програмування міжгалузевих відносин. – К.: ІАЕ, 2003. – 332 с. Економіка АПК, 2005, № 1.

УДК 338.439.5:635.112 (477.73)

ФОРМУВАННЯ РИНКУ СИРОВИНИ В ЦУКРОБУРЯКОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А.М.Ужва, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто тенденції формування ринку сировини в цукробуряковому підкомплексі Миколаївської області. Проаналізовано рівень виробництва і споживання цукру і цукрових буряків протягом 2000–2004 років. Зроблено висновки про шляхи подальшого функціонування ринку цукросировини в Миколаївській області.

В статье рассматриваются тенденции формирования рынка сырья в свеклосахарном подкомплексе Николаевской области. Проанализирован уровень производства и потребления сахара и сахарной свеклы на протяжении 2000–2004 годов. Сделаны выводы о путях дальнейшего функционирования рынка сахарного сырья в Николаевской области.

Постановка проблеми. Бурякоцукрове виробництво є однією з провідних галузей України, рівень розвитку якої значною мірою визначає стан економіки аграрно-продовольчого комплексу та фор-